

cd.

Posiedzenie Konwersatorium Naukoznawczego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 670-671

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Środowisko gdańskie uczciło zbliżającą się rocznicę zebraniem Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu, które odbyło się 17 II 1970 r. Uchwalono na nim m. in. plan naukowy na rok 1973 i program obchodów jubileuszowych. Program naukowy przewiduje napisanie monografii o Gdańsku w epoce Mikołaja Kopernika.

Dnia 18 II br., w przeddzień 497 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, odbyła się w Toruniu tradycyjna już wieczornica organizowana, także tradycyjnie, przez Muzeum Okręgowe przy współpracy wielu organizacji. Uroczystość odbyła się w Sali Mieszcząskiej Ratusza Staromiejskiego. Otworzył ją dyrektor Muzeum prof. J. Remer. Podczas uroczystości nadano miano Drużyn Kopernikańskich wielu wyróżniającym się drużynom harcerskim. Następnie zebrani wysłuchali odczytu doc. P. Czartoryskiego (Pracownia Badań Kopernikańskich Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN) *Bieżące badania kopernikańskie w Polsce*. Oprawę wieczornicy stanowił występ toruńskiego Teatru Propozycji, który przedstawił *Listy* Teopholacta Simocatty, przetłumaczone z jęz. greckiego na łacinę przez Kopernika. *Listy*, w tłumaczeniu polskim Jana Parandowskiego, recytowane przez aktorów były wzbogacone interesującą oprawą muzyczną.

W tym samym dniu dokonano w Muzeum Okręgowym otwarcia dwu okolicznościowych wystaw filatelistycznych związanych tematycznie z Kopernikiem (*Tematyka kopernikowska w filatelistyce*, *Tematyka astronautyczna w filatelistyce krajów demokracji ludowej*).

J. K.

K R O N I K A   K R A J O W A

POSIEDZENIE KONWERSATORIUM NAUKOZNAWCZEGO

W ramach omawianego obecnie na zebraniach Konwersatorium Naukoznawczego cyklu zagadnień z zakresu genezy i powstawania nowych dyscyplin naukowych, po referatach na temat cybernetyki i psycholingwistyki, wybór padł na ergonomię. Podczas kolejnego posiedzenia Konwersatorium, które odbyło się 22 kwietnia 1970 r. doc. Jan Rosner, wykładowca Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie, wygłosił odczyt o ergonomii jako dyscyplinie naukowej łączącej nauki humanistyczne z technicznymi. Referent zapoznał obecnych z różnymi poglądami na temat omawianej dyscypliny, poczynawszy od podstawowego problemu: czy ergonomia jest nauką, czy też jest jedynie „zbiorem norm postępowania mających kształtować w sposób racjonalny warunki pracy”. Jaki jest jej zakres, przedmiot i cel badań? Ergonomia, choć uważana powszechnie za naukę, jako dyscyplina naukowa nie jest jeszcze w pełni skryształizowana. Referent określił ją jako tzw. „naukę stykową, międzydyscyplinarną”, powstałą w wyniku współpracy medycyny, fizjologii pracy, psychologii pracy, antropometrii z naukami technicznymi. Przedmiotem badań jest człowiek „w toku wykonywania pracy”, a celem — optymalizacja jego wysiłku. Głównym tedy zadaniem ergonomii jest znalezienie naukowych metod optymalnego przystosowania narzędzi do potrzeb psychofizycznych człowieka, wykrycie praw biologicznych ograniczających zdolności adaptacyjne człowieka wobec wymagań umysłowych, psychicznych i fizycznych jakie stawia przed nim praca.

Bezpośrednim bodźcem wpływającym na rozwój badań nad zagadnieniami ergonomicznymi były doraźne potrzeby lotnictwa wojskowego w Stanach Zjednoczonych i przerażający wzrost katastrof powodowanych pomyłkami pilotów przy odczytywaniu wskaźników i obsłudze dźwignów sterowniczych. Tę nową dziedzinę wiedzy określono w St. Zjedn. również mianem *human engineering* lub *engineering psychology*.

Po drugiej wojnie światowej ergonومیę uprawia większość państw o wysokim poziomie przemysłu. Instytucjonalnie zdobyła ona najwcześniej samodzielność w Anglii, gdzie w 1949 r. powstało towarzystwo naukowe — Ergonomics Research Society. W Polsce prace z zakresu ergononii centralizuje od 1963 r. Polski Komitet Ergononii i Ochrony Pracy Naczelnej Organizacji Technicznej. Coraz bardziej zacieśnia się nasza współpraca z założonym w 1960 r. Międzynarodowym Towarzystwem Ergonomicznym.

Ergonomia jest przedmiotem nauczania w szkołach wyższych; w Polsce prowadzone są zajęcia z tego zakresu w SGPiS, Politechnice Warszawskiej, Akademii Medycznej w Krakowie. Jednak w przyszłości — zdaniem doc. Rosnera — należałoby raczej myśleć o zespołach ergonomicznych, opierających się na ścisłej współpracy wielu specjalistów (np. socjologów, lekarzy, psychologów, inżynierów, ekonomistów), niż o zawodzie ergonومیsty. Bowiern ergonomia jest polem działania kilku dyscyplin naukowych.

Ożywiona dyskusja — jaka wywiązała się po referacie — koncentrowała się wokół zagadnień metodologicznych. Głos zabierali m. in.: profesorowie — T. Kotarbiński, E. Geblewicz, docenci — J. Filipowski, Z. Kowalewski i W. Krajewski. Ciekawa zwłaszcza była próba analizy (i określenia) w jaki sposób kształtuje się jakaś metoda nowej nauki, w zależności od metod właściwych naukom na których podstawach ona powstaje. Dalsza dyskusja doprowadziła do polemiki między wykładowcą ergononii w uczelni technicznej a referentem; dotyczyła ona głównie zakresu i sposobu interpretowania omawianej dyscypliny. W podsumowaniu prof. Kotarbiński stwierdził, że pojęcie ergonomia ma już swoją historię w Polsce, bowiern użyte zostało przez Wojciecha Jastrzębowskiiego (1799—1882), profesora Instytutu Agronomicznego w Marymoncie, w tekście pracy opublikowanej w 1854 r.

cd.

200-LECIE URODZIN WAWRZYŃCA SUROWIECKIEGO

Dnia 25 kwietnia 1970 r. odbyła się w Pałacu Staszica w Warszawie sesja naukowa z okazji dwóchsetnej rocznicy urodzin Wawrzyńca Surowieckiego (1769—1827). Organizatorem przewodniczącym był Komitet Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk. W zastępstwie przewodniczącego Komitetu, prof. Witolda Hensla — przebywającego obecnie za granicą — słowo wstępne wygłosił prof. Z. Stieber. Program przewidywał wygłoszenie pięciu referatów: *Wawrzyniec Surowiecki jako historyk* (dr F. Bronowski), *Wkład W. Surowieckiego do rozwoju geografii* (dr Janina Szewczyk), *Problematyka słowiańska w twórczości W. Surowieckiego* (dr Romualda Płotrowska), *Program agrarny W. Surowieckiego* (doc. Helena Madurowicz-Urbańska), *Wawrzyniec Surowiecki teoretyk przewyciężenia zacoiania gospodarczego* (doc. Janusz Górski). Opracowany na sesję referat doc. Aleksandra Gelli *Uwagi o narodzinach inteligencji polskiej i W. Surowieckim* nie został wygłoszony, z powodu nieobecności autora w kraju¹.

Analiza prac i omówienie działalności naukowej człowieka o tak rozległej i wszechstronnej wiedzy, który zajmował się historią, ekonomią, statystyką, socjologią, prawem, geografią, archeologią, antropologią, słowianoznawstwem, językoznawstwem, musiała wywołać żywą polemikę. Okazało się, że do dnia dzisiejszego opinie o Surowieckim są bardzo różne: od apologii i gloryfikacji do krytyki, która pozbawia naszego polihistora wszelkich wartości nowatorskich w badaniach. Wynika to m. in. stąd, że bogata spuścizna naukowa Surowieckiego nie została jeszcze w pełni odczytana i wykorzystana. Dlatego dobrze się stało, że Polska Akademia Nauk

¹ Por.: A. Gella, *Wawrzyniec Surowiecki Polish Pioneer in Anthropological Studies*. „Current Anthropology”, 1970, vol. 11, nr 1.